

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Ковальчука Василя Івановича на дисертаційне дослідження

Гириловської Ірини Вікторівни

на тему **«Теоретичні і методичні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників»**, представленого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

В нових умовах функціонування і розвитку економіки актуалізується проблема якості професійної підготовки майбутніх фахівців, відповідності її сучасним вимогам виробництва. Сьогодні перед професійною (професійно-технічною) освітою постає завдання щодо підготовки кваліфікованого робітника нового типу, здатного працювати в сучасних ринкових умовах, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі нестандартні рішення, адаптуватися до змін техніки, технології, організації праці. Розв'язання цієї проблеми пов'язано з модернізацією змісту освіти, оптимізацією способів і технологій організації освітнього процесу та, звичайно, переосмисленням мети і результату освіти. Підготовка сучасного кваліфікованого робітника залежить від якості отриманої ним освіти, що потребує створення відповідної системи внутрішнього моніторингу на локальному рівні.

Зважаючи на вищезазначене, дисертаційне дослідження Гириловської Ірини Вікторівни на тему «Теоретичні і методичні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників» є актуальним і своєчасним.

Проблематика дисертації досліджена у межах науково-дослідних тем Інституту професійно-технічної освіти НАПН України «Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів» (РК № 0113U000155) та «Методичні основи дистанційного професійного навчання кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах» (РК № 0116U003592), що посилює її значущість.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Вивчення джерельної бази (712 найменувань, з них 42 – іноземними мовами), яке здійснила здобувачка, дає підстави стверджувати, що вихідні

Вх. 57.12/156
Віс 22.02.21р.

дані дисертаційної роботи є ґрунтовними, базуються на аналітичному матеріалі й дають змогу виокремити істотні суперечності, на розв'язання яких було спрямовано дослідження. Аналіз використаних джерел дав змогу дисертантці всебічно висвітлити педагогічні аспекти досліджуваної проблеми, методологічні підходи до вивчення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Здійснений авторкою категорійно-понятійний аналіз досліджуваної проблеми дозволив визначити сутність базових понять дослідження.

Аналіз тексту дисертації І.В. Гириловської, автореферату та змісту публікацій дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених результатів. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження, серед яких найбільш продуктивними виявлено теоретичні: аналіз наукових досліджень у галузі філософії, психології, професійної педагогіки і методики професійного навчання (для визначення суті, змісту і структури моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників); структурно-системний аналіз (для обґрунтування авторської концепції моніторингу); синтез та узагальнення (для обґрунтування методологічних і методичних основ дослідження); метод моделювання (для проектування моделі моніторингу та розроблення методики його проведення); узагальнення (для формулювання висновків і рекомендацій щодо організації моніторингу); аналіз нормативної документації з організації освітньої діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; емпіричні: праксиметричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду); діагностичні: анкетування, бесіда, тестування (для виявлення стану досліджуваної проблеми у педагогічній практиці, визначення рівня професійної підготовки випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, ступеня їх вмотивованості щодо участі у моніторинговому процесі); педагогічний експеримент: пошуковий, констатувальний, формувальний, узагальнювальний етапи (для перевірки дієвості моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників); математичної статистики: метод таксономічного аналізу (для обчислення індивідуальних показників якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників); U-критерій Манна-Уїтні (для визначення динаміки мотиваційного стану учасників моніторингового оцінювання); непараметричний критерій G-знаків (для порівняння змін у стані розвитку досліджуваної ознаки); параметричний t-критерій (для оцінки достовірності відмінностей середніх значень у залежних вибірках). Вибір методів

дослідження зумовлений визначеною метою й адекватний завданням, які розв'язує авторка.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами теоретичного та експериментального етапів дослідження, здійснених дисертанткою, і загалом не викликають сумніву.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній табличні та графічні матеріали.

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

3. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Наукова новизна результатів дослідження І. В. Гириловської полягає у тому, що дисертанткою вперше:

- сформульовано визначення поняття «моніторинг якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;

- розроблено концепцію моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;

- спроектовано й обґрунтовано процесуальну дворівневу модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;

- обґрунтовано організаційно-педагогічні умови проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

- визначено критерії дієвості моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;

- уточнено компоненти професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; структурні елементи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; наукові підходи, принципи та функції моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;

- подальшого розвитку дістали ідеї особистісно-орієнтованої педагогіки, втіленні у тому, що учень виступає центральною фігурою у моніторинговому процесі та виокремленні у моделі моніторингу особистісно-учнівського рівня; використання портфоліо як засобу професійно-особистісного розвитку; застосування методу таксономічного аналізу в освіті, зокрема для визначення індивідуальних показників рівня професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; упровадження технології

бенчмаркінгу у сферу професійної (професійно-технічної) освіти для прийняття управлінських рішень за результатами моніторингового оцінювання з метою удосконалення освітнього процесу у напрямі підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

4. Значущість отриманих результатів для науки та практичного використання.

Значення отриманих результатів для педагогічної науки визначається, насамперед тим, що наукові здобутки І. В. Гириловської, зокрема наукові й практичні засади моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень з проблеми забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні та впровадженні в освітню діяльність закладу освіти: авторської методики проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, представлені у вигляді дорожньої карти; програми моніторингових заходів; комплексу тренувальних завдань для підготовки до моніторингового оцінювання, розрахованого на майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі за професіями «штукатур», «маляр», «лицювальник-плиточник», який також можна використовувати на заняттях з професійно-теоретичної підготовки; адаптованої технології бенчмаркінгу для прийняття стратегічних управлінських рішень за результатами моніторингового оцінювання. Практичне застосування також має запропонований авторкою метод оцінювання якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, механізм визначення індивідуального показника рівня професійної підготовки учнів та інтегрованого показника якості професійної підготовки випускників закладу в цілому.

Зазначимо, що результати дослідження І. В. Гириловської впроваджено в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти у Вінницькій області (довідка видана Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Вінницькій області № 01-17/416 від 02.11.2018 р.): Вище художнє професійно-технічне училище № 5 м. Вінниці; ДНЗ «Вище професійне училище № 7 м. Вінниці»; ДНЗ «Барський професійний будівельний ліцей», ДНЗ «Крижопільський професійний будівельний ліцей»; ДНЗ «Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниці»; закладів професійної (професійно-технічної) освіти у Львівській

області (довідка видана Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Львівській області № 11/1-321 від 19.12.2018 р.): ДНЗ «Львівське ВПУ дизайну і будівництва»; ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище»; ДНЗ «Ставропігійське вище професійне училище м. Львова»; закладів професійної (професійно-технічної) освіти у Запорізькій області (довідка видана Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Запорізькій області № 02/01 від 02.01.2019 р.): ДНЗ «Запорізький будівельний центр професійно-технічної освіти»; ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»; ДНЗ «Бердянський центр професійно-технічної освіти».

5. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертанткою чітко окреслено науковий апарат дослідження. Дотично об'єкта та предмета правомірно визначено мету і завдання роботи, для розв'язання яких використані ефективні методи дослідження. Всебічне вивчення проблеми, стану її наукової розробленості надало змогу авторці сформулювати термінологічний апарат дослідження, докладно проаналізувати значне коло теоретичних і практичних питань, зробити самостійні висновки. Усі композиційні частини роботи вирізняються послідовністю та чіткою логікою викладу змісту, що засвідчує про сформованість у дисертантки дослідницьких умінь та наукової культури.

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'ятих розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Логіка і послідовність викладу тексту дисертації відповідає розв'язанню поставлених завдань дослідження. У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують лаконічні висновки та узагальнення, систематизація матеріалу в таблицях та діаграмах після окремих масивів інформації. Структура дисертаційної роботи повністю відповідає вимогам до сучасних дисертацій докторського рівня та не викликає заперечень. Науковий апарат дослідження, поданий у вступі дисертації, сформульовано коректно, обґрунтовано актуальність дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, його методологічну та теоретичну основи; подано концепцію дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження; наведено дані про апробацію й упровадження результатів дослідження; публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі здійснено науковий аналіз досліджуваної проблеми, проаналізовано зарубіжний й вітчизняний досвід становлення моніторингу в

освіті, з'ясовано стан проблеми дослідження в педагогічній теорії та практиці, розкрито сутність моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, запропоновано методикау дослідження, яка розкриває логіку розв'язання завдань.

Підкреслимо, що «моніторинг якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників», який авторка правомірно, на нашу думку, розглядає як спільну діяльність керівників, викладачів та учнів, представлену системою заходів, спрямованих на отримання достовірної інформації про поточний стан професійної підготовки випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти з метою подальшого його аналізу та прийняття управлінських рішень, орієнтованих на удосконалення освітнього процесу.

На основі ґрунтовного аналізу проблеми авторка здійснила структурно-семантичний аналіз поняття «професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників», уточнила її компоненти: професійно-змістовий, професійно-діяльнісний, професійно-особистісний.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту Ірина Вікторівна виокремила ключові проблеми моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників: моніторинг розуміється більшою мірою як внутрішній контроль за оцінками учнів з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки; відсутні чітка модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та методика його проведення; не здійснюється єдиний підхід до оцінювання якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; моніторинг не співвідноситься з інтересами учнів, а тому викликає переважно байдуже та негативне ставлення до нього. Це викликало потребу у створенні інноваційної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

У другому розділі розкрито методологічні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

До найбільш вагомих наукових здобутків цього розділу варто віднести: уточнено структурні елементи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників (інформаційно-настановчий, навчально-підготовчий, моніторингово-оцінювальний, аналітико-діагностичний, прогностично-управлінський); розроблено авторську концепцію моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, провідна ідея якої полягає в інтеграції зовнішнього оцінювання у систему внутрішнього моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників й

розкривається десятьма основними положеннями, що ґрунтуються на методологічних підходах (системний, діяльнісний, особистісний, компетентнісний, бенчмаркінговий), функціях (інформаційна, аналітична, діагностична, прогностична, управлінська, мотиваційно-стимулююча та самоактуалізуюча) та принципах (взаємодії, послідовності, валідності, об'єктивності, систематичності, гуманізму, учнецентризму).

У третьому розділі визначено та розкрито зміст структурних елементів моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, розроблено процесуальну дворівневу модель цього процесу та виокремлено організаційно-педагогічні умови.

Вагомим доробком даного розділу є представлена авторкою процесуальна дворівнева модель проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, який здійснюється на двох рівнях: управлінському та особистісно-учнівському. На першому рівні, для управлінців, моніторинг виступає інформаційною основою для вироблення стратегії освітньої діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти, спрямованої на підвищення якості професійної підготовки його випускників. На другому рівні, для учнів, моніторинг розглядається як частина освітнього процесу, під час якого вони продовжують розвивати свої професійні якості та закріплювати набуті знання і вміння.

У цьому ж розділі виокремлено організаційно-педагогічні умови: дотримання встановленої схеми орієнтовної основи дій при проведенні моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; формування стійкої позитивної мотивації в учнів щодо активної участі у зовнішньому моніторинговому оцінюванні; дидактичне забезпечення професійно-орієнтованої самопідготовки учнів до зовнішнього моніторингового оцінювання; планування і організація моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в системі методичної роботи обласного Навчально-методичного центру (кабінету) професійно-технічної освіти та закладів професійної (професійно-технічної) освіти; підтримка високого рівня інформаційно-аналітичної компетентності керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

У четвертому розділі обґрунтовані методичні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

До наукових здобутків авторки у цьому розділі відносимо розроблену та обґрунтовану авторську методику проведення моніторингу, яка включає програму проведення моніторингових заходів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; опис традиційних форм і методів навчання в поєднанні з інноваційними (відеолекція, воркшоп, майстер-клас, метод

аналізу конкретних ситуацій, метод ситуаційних вправ); комплекс тренувальних завдань для учнів з метою підготовки до моніторингового оцінювання; метод оцінювання якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; адаптованої технології бенчмаркінгу для прийняття стратегічних управлінських рішень за результатами моніторингового оцінювання.

Заслуговує уваги запропонований авторкою механізм визначення індивідуального показника рівня професійної підготовки учнів, який полягає в обробці методом таксономічного аналізу кількісних величин, котрими характеризуються відповідні компоненти професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

У п'ятому розділі висвітлено організацію та результати педагогічного експерименту, проведеного з метою експериментальної перевірки дієвості моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Для проведення педагогічного експерименту було визначено критерії (вмотивованість, результативність, функціональність), показники дієвості моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та якісні рівні професійної підготовки (допустимий, достатній, високий).

Варто підкреслити ретельність та ґрунтовність проведеної експериментальної роботи, оригінальне графічне й табличне представлення результатів, коректне оцінювання результатів педагогічного експерименту за допомогою методів математичної статистики. Отримані результати свідчать, що відбулися значні позитивні зміни у рівнях професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Отримані експериментальні дані та результати їх опрацювання вказують на дієвість розробленої моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Отримані результати стануть підґрунтям для прийняття управлінських рішень з метою покращення освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Заслуговує уваги прогностичне обґрунтування перспектив моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

6. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях.

Основні положення дисертації І. В. Гириловської достатньо висвітлені в 54 одноосібних публікаціях, із них: 1 монографія, 20 статей у провідних вітчизняних фахових виданнях України у галузі педагогіки та наукових періодичних виданнях (з них 7 – у виданнях, розміщених у міжнародних наукометричних базах), 3 статті у періодичних наукових виданнях іноземних держав, 30 статей і тез у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій. Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено в означених друкованих працях.

7. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації.

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації І. В. Гириловської.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Відзначаючи високий науковий рівень виконаного дослідження, самостійність його виконання, оригінальність та завершеність, вважаємо за необхідне зазначити деякі зауваження та побажання.

1. Авторці слід було б провести більш сконцентровану аналітичну діяльність щодо об'єкта свого дослідження — професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. В дисертації варто було б присвятити окремий підрозділ висвітленню цього питання.

2. У підрозділі 3.1 «Структура моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників» (с. 167) авторка пропонує створити у закладі професійної (професійно-технічної) освіти Моніторингову Раду, яка керуватиме роботою трьох комісій: координаційної, консультативної та експертної, а науково-методичний супровід моніторингової діяльності у закладах освіти надаватиме Регіональна Моніторингова Рада, створена в обласному Навчально-методичному центрі (кабінеті) професійно-технічної освіти (рис. 3.1), кожна підструктура передбачає наявність голови й членів комісій і рад. На наш погляд, в роботі доцільно прописати вимоги до цих осіб, їх обов'язки, зазначити хто може входити та очолювати комісії й ради, на яких засадах буде здійснюватись їхня діяльність, а також визначити роль роботодавців у моніторинговому процесі.

3. Авторка визначила п'ять організаційно-педагогічних умов проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладі професійної (професійно-технічної) освіти (п. 4.1, с. 206), проте в роботі не вказано процедуру та методи їх визначення.

4. Авторським здобутком є методика проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (п. 4.1), яка представлена у вигляді дорожньої карти. На наше переконання, доцільно дати авторське визначення цього поняття.

5. У підрозділ 4.1 серед заходів реалізації методики проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, авторка пропонує спецкурс для представників Моніторингової Ради та членів комісій закладу професійної (професійно-технічної). Доцільно подати цю працю в додатках та внести в список літератури.

6. У підрозділі 4.4 для перевірки професійно-теоретичної підготовки випускників під час моніторингового дослідження, авторкою багато уваги приділено процедурі розробки та конструюванню тесту, організації тестування, проте поза увагою залишились такі його характеристики, як валідність, об'єктивність, надійність, точність. Доцільно також ширше розкрити особливості моніторингу професійно-практичної підготовки.

7. У підрозділі 4.3 авторка подає приклади завдань, анкети-опитувальники (Таблиця 4.2, с. 271; Таблиця 4.3 – с. 273; Таблиця 4.4. – с. 275; Таблиця 4.5. – с. 277), які можна було б подати в додатках.

8. У додатку Т представлений приклад збірника тренувальних завдань для учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти при підготовці до моніторингового оцінювання. Вважаємо, що текстові завдання доцільно подавати у різних форматах, про що авторка зазначає на с. 266 дисертації.

Висловлені зауваження та побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, рівень виконання якої засвідчує наукову зрілість, наукову культуру й академічну добросовісність здобувачки.

9. Висновок.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Гириловської Ірини Вікторівни на тему «Теоретичні і методичні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників» є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням,

яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу авторці здійснити комплексне розв'язання важливого актуального наукового завдання, що полягало в науковому обґрунтуванні, розробці та реалізації теоретичних і методичних основ моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Структура дисертації та зміст відповідають чинним вимогам до докторських дисертацій. Назва роботи відповідає її меті, змісту теоретичної частини та експериментального дослідження. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертаційної роботи.

За рівнем наукової новизни, значущості результатів дослідження для педагогічної - науки й практики, актуальності дисертаційна робота «Теоретичні і методичні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників» відповідає вимогам відповідає вимогам пунктів 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р. (зі змінами), а її авторка – Гириловська Ірина Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри
професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

В. І. Ковальчук

Свідчу вірність підпису

« 20 »
начальник відділу кадрів

Ковальчук В.І.
Лешкова, пров. с/р. вкл 614